**Alexandru Mareş**

# DESPRE PATERNITATEA *CRONICII ANONIME A MOLDOVEI (1661–1729)*

**1.** Unul dintre letopisețele care continuă *Letopiseţul ţărâi Moldovei* al lui Miron Costin este cel denumit de specialişti *Cronica anonimă a Moldovei*. Scrierea narează evenimentele derulate în această provincie istorică din septembrie 1661 până în septembrie 1729. Ea reprezintă o compilație după cronicile vremii, partea originală conținută fiind redusă la perioada 1716–1729, adică la a treia domnie a lui Mihai Racoviță şi la începutul primei domnii a lui Grigore Ghica. Din porunca domnitorului din urmă, cronica a fost inclusă într-o colecție de cronici româneşti aparținând lui Miron şi Nicolae Costin[1], care a fost tradusă în limba greacă, la Iaşi în februarie 1729, de biv vel sulgerul Alexandru Amiras. Ulterior, în 1741, textul grecesc a beneficiat de o traducere în franceză realizată de Nicolas Génier.

Primul ei editor, Mihail Kogălniceanu, a considerat cronica o scriere anonimă, de unde şi titlul sub care a publicat-o: *Cronica anonimă a ţării Moldovei*[2]. Menționarea de mai multe ori în cuprinsul scrierii a lui Alexandru Amiras l-a determinat pe I.G. Sbiera să vadă în acest personaj pe adevăratul ei autor[3]. Această opinie a fost curând îmbrățişată şi de alți cercetători (Ovid Densusianu[4], N. Iorga[5], Sextil Puşcariu[6], Giorge Pascu[7], Şt. Ciobanu[8]), puțini fiind cei care au susținut în continuare că am avea a face cu o lucrare anonimă (Demostene Russo[9], Constantin

[1] Pentru al cărei cuprins, vezi Dumitru Velciu, *Implicațiile erorii unui copist de manuscrise din 1712 asupra istoriografiei noastre*, în „Revista de istorie", Tomul 27, 1974, nr. 2, p. 231–233.

[2] *Letopisițile ţării Moldovii*, tom. III, Iaşi, 1846, p. 83–174, *Cronicile României sau letopisețele Moldaviei şi Valahiei*, a doua ediţiune, Tom. III, Bucureşti, 1874, p. 97–180.

[3] *Mişcări culturale şi literare la românii din stânga Dunării în răstimpul de la 1504–1714*, Cernăuți, 1897, p. 182–185.

[4] *Istoria literaturii române* [curs universitar; Bucureşti], 1898, p. 616–620.

[5] *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688–1821)*, vol. I, Bucureşti, 1901, p. 468–481.

[6] *Istoria literaturii române*, Vol. I, *Epoca veche*, Sibiu, 1921, p. 175; ediția a II-a, revăzută şi întregită, Sibiu, 1930, p. 202, 204.

[7] *Istoria literaturii române din secolul XVIII*, Bucureşti, 1926, p. 66–70.

[8] *Istoria literaturii române vechi*. Ediție îngrijită, note şi prefață de Dan Horia Mazilu, Bucureşti, 1989, p. 282. Autorul considera însă că scrierea „probabil, a fost scrisă în limba greacă şi tradusă în românește (şi nu invers cum cred unii)".

[9] *Cronica Ghiculeştilor*, în *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. 2, Bucureşti, 1916, p. 18 („cronica atribuită lui Amiras"), p. 19 („Pseudo-Amiras") şi p. 20 („Cronica anonimă, care îndeobşte se atribuie lui Amiras").

LR, LX, nr. 2, p. 231–243, Bucureşti, 2011

**BDD-A537 © 2011 Editura Academiei**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)**

Giurescu[10]). După Al Doilea Război Mondial, s-au găsit unii cercetători care, negând în mod explicit paternitatea lui Alexandru Amiras, l-au considerat pe autorul cronicii un anonim; în ochii lor acesta apărea ca „un om fără aversiune față de greci" (Al. Piru)[11], „un boier de curte, un intim al lui Grigore Ghica" (Ariadna Camariano – Cioran)[12], „om de cultură, probabil un boier cu învățătură" (Dan Simonescu)[13]. O opinie diferită va adopta acum Dumitru Velciu. Întemeiat pe nominalizarea de 12 ori în cuprinsul cronicii a lui Constantin Costache, el îi va atribui scrierea marelui dregător[14]. Ipoteza din urmă ca şi ipoteza autorului anonim au fost curând după aceea combătute de C.A. Stoide. Cu acest prilej, istoricul ieşean a pledat pentru atribuirea cronicii lui Alexandru Amiras[15]. După un timp, Dumitru Velciu a revenit în favoarea tezei sale (autor Constantin Costache) printr-un studiu mai extins, din care însă nu a mai apucat să publice ultima parte, a patra[16]. Cu contribuția din urmă polemica s-a stins.

Examinarea argumentelor produse în susținerea diverselor ipoteze prezentate, precum şi unele investigații proprii ne-au permis să ne formăm o părere destul de clară în privința autorului cronicii respective. În cele ce urmează, vom încerca să facem cunoscut punctul nostru de vedere, nu însă înainte de a supune unui examen critic principalele ipoteze enunțate.

**2.** Ne vom referi pentru început la ipoteza autorului anonim. Prin titlul atribuit cronicii respective de către Mihail Kogălniceanu, acesta a subliniat de fapt incapacitatea din acel moment de a se stabili identitatea autorului. Aceeaşi părere va reveni aproape, peste un secol, la aceia dintre cercetători care vor considera nesatisfăcătoare argumentele produse în sprijinul paternității lui Alexandru Amiras şi, respectiv, a lui Constantin Costache. Câțiva dintre aceştia au întrevăzut în autorul cronicii profilul unui boier de curte. Dan Simonescu a încercat chiar să justifice treapta socială căreia i-ar fi aparținut autorul invocând nemulțumirea exprimată în cronică în privința faptului că, la un moment dat, boierii au fost puşi să plătească desetina „țărăneşte", precum țăranii[17]. Interpretarea ni se pare forțată, întrucât la plata „deseatinei țărăneşti", cum o numeşte cronicarul, erau supuşi acum

[10] *Pseudo-Cronicari. I. Enache Kogălniceanu*, în *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. 2, Bucureşti, 1916, p. 135, 137 („cronica tradusă în greceşte de Amiras").

[11] *Literatura română veche*, Bucureşti, 1962, p. 386.

[12] În *Istoria literaturii române. I. Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400–1780)*, Bucureşti, 1964, p. 646.

[13] *Cronica anonimă a Moldovei 1661–1729 (Pseudo-Amiras)*. Studiu şi ediție critică de Dan Simonescu, Bucureşti, 1975, p. 22; se va cita în continuare Simonescu, *Pseudo-Amiras*.

[14] Vezi recenzia la ediția lui Dan Simonescu, în „Revista de istorie", Tomul 29, 1976, nr. 4, p. 621–625; se va cita în continuare Velciu, *Cronica*.

[15] *Cronica anonimă şi autorul ei*, în „Anuarul Institutului de Istorie şi arheologie «A.D. Xenopol»", XIII, 1976, p. 267–280.

[16] *„Cronica anonimă a Moldovei", 1661–1729 (Pseudo-Amiras) şi problema autorului ei (I)*, în „Limbă şi literatură", 1993, vol. I–II, p. 59–69, (II), 1993, vol. III–IV, p. 57–71; (III), 1994, vol. III–IV, p. 32–49; se va cita în continuare Velciu, *Cronica anonimă*.

[17] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 22.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

nu numai boierii, ci şi mânăstirile şi toate breslele[18], deci o masă de nemulţumiţi mult mai mare decât cea indicată de Dan Simonescu. Acelaşi editor opina că „este greu a identifica cu precizie numele acestui boier şi o identificare ipotetică este inutilă”[19]. Afirmaţia sa, pasibilă de o anumită subiectivitate, necesită să fie verificată prin examinarea critică a celor două ipoteze cu candidaţi desemnaţi la paternitate.

**3.** În ordine cronologică, ultima ipoteză formulată îl are ca protagonist pe Constantin Costache. Calitatea de autor al cronicii ce i-a fost atribuită se sprijină pe câteva dovezi inegale ca valoare şi, în ultima analiză, lipsite de credibilitate.

Prima dintre ele o reprezintă menţionarea lui Constantin Costache de 13 ori[20] în cuprinsul cronicii, cele mai multe menţiuni (9) în domnia lui Grigore Ghica, de a cărui încredere s-a bucurat şi de la care a obţinut înalte dregătorii. Examinarea acestor consemnări, relativ numeroase, nu este însă în măsură să confirme teza lui Dumitru Velciu. De exemplu, menţionările lui Constantin Costache în timpul domniei lui Grigore Ghica se datorează funcţiei de hatman pe care acesta o deţinea (patru dintre menţiuni privesc episodul confruntării cu tătarii nohai din Bugeac)[21]. Alteori, semnalarea sa în text are cauze fortuite: numirea sa de către turci în funcţia de caimacam[22], adică locţiitor domnesc, sau oprirea domnului aflat cu oastea în drum spre Abdula, paşa de Rumele, la „casăle” sale[23]. E drept, aflăm şi două menţiuni (numirea ca mare vornic al ţării de jos[24] şi desemnarea ca părtaş al „tainei” domnului[25]), care îl indică drept om de încredere, la un moment dat, al lui Grigore Ghica, dar invocarea acestora este insuficientă pentru a-l impune ca autor al cronicii. Plasarea lui Constantin Costache în rolul cronicarului e îngreuiată şi de absenţa sa din text în timpul domniilor lui Mihai Racoviţă (1707–1709), Dimitrie Cantemir (1711) şi Nicolae Mavrocordat (1711–1715), când a deţinut demnităţile de mare comis[26] şi mare stolnic[27], sau în timpul primei domnii a lui Nicolae Mavrocordat (1709–1710), când a făcut parte din grupul boierilor ostili domnitorului, care au fugit în Transilvania[28]. Aceste detalii, pe care în calitate de autor ne-am fi aşteptat să le găsim consemnate în cronica de faţă, le aflăm, în schimb, înregistrate, în alte cronici ale vremii.

Al doilea argument furnizat de Dumitru Velciu în sprijinul ipotezei sale este dedus din întreruperea cronicii în anul 1729. Curmarea bruscă în acest an a

[18] *Ibidem*, p. 65.
[19] *Ibidem*, p. 22.
[20] Cf. Velciu, *Cronica*, p. 624 („de nu mai puţin de 14 ori”) şi Velciu, *Cronica anonimă (I)*, p. 67 („de nu mai puţin de 12 ori”).
[21] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 134, 135, 136.
[22] *Ibidem*, p. 122.
[23] *Ibidem*, p. 131.
[24] *Ibidem*, p. 126.
[25] *Ibidem*, p. 146.
[26] Ion Neculce, *Opere. Letopiseţul ţării Moldovei şi O samă de cuvinte*. Ediţie critică şi studiu introductiv de Gabriel Ştrempel, Bucureşti, 1982, p. 475, 477, 515; se va cita în continuare Neculce, *Letopiseţul*.
[27] *Ibidem*, p. 626.
[28] *Ibidem*, p. 499–500.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

evenimentelor narate s-ar datora faptului că Grigore Ghica, aflând de complotul îndreptat împotriva sa, la care au participat Iordache Lupul (văr primar cu Constantin Costache) şi alţi câţiva boieri, complot de care nu era străin nici Constantin Costache, i-a interzis acestuia din urmă să continue scrierea cronicii[29]. În replică, C.A. Stoide se îndoieşte că autorul cronicii ar fi fost Constantin Costache, „opozant iremediabil al lui Grigore Ghica şi partizan al unei noi domnii a lui Mihai Racoviţă”[30]. Ne raliem şi noi acestui punct de vedere, fiind greu de crezut că acest boier participant la complot[31] putea descrie, de pe o poziţie vădit favorabilă lui Grigore Ghica, uneltirile, prinderea şi pedepsirea tovarăşilor săi de „răzmeriţă”[32].

În sfârşit, în favoarea paternităţii lui Constantin Costache, Dumitru Velciu a invocat şi funcţia de al treilea logofăt pe care acesta a deţinut-o la începutul carierei. Or, funcţia respectivă, pe care au mai exercitat-o şi alţi scriitori de cronici (Grigore Ureche, Vasile Demian, Nicolae Costin), ar reprezenta un indiciu că înaltul dregător avea capacitatea de a scrie cronici[33]. Acest indiciu, judecat el singur, nu are o valoare probantă, atâta timp cât alţi demnitari, care la începutul carierei lor au trecut prin funcţia de „treti logofăt”, nu s-au remarcat ulterior prin scrieri cu caracter istoric sau literar.

În concluzie, posibilitatea ca autorul cronicii să fi fost Constantin Costache nu poate fi admisă pe baza argumentelor invocate de Dumitru Velciu. În plus, în cronică sunt prezentate o serie de evenimente istorice, cum ar fi, de exemplu, cele privindu-l pe Carol al XII-lea, de care boierul moldovean era foarte probabil străin. Ne întrebăm apoi, urmându-l pe C. A. Stoide, ce interes l-ar fi putut mâna pe acest demnitar sau pe oricare alt boier român să prezinte „cu lux de amănunte isprăvile, cu mult exagerate, sau lipsite de orice semnificaţie” ale lui Amiras[34]. Nici sub raport lingvistic, după cum vom vedea mai departe, cronica nu poate fi pusă în legătură cu Constantin Costache.

**4.** Am lăsat intenţionat la urmă examinarea ipotezei care atribuie paternitatea cronicii lui Alexandru Amiras. Înainte de a trece la evaluarea ei critică, vom face o scurtă prezentare a biografiei acestui personaj.

Alexandru Amiras, adică *emir* în limba greacă[35], era, după cum singur mărturiseşte, din Smirna (Izmir). Se presupune că era grec. Cunoscător a mai multe limbi (greacă, turcă, tătară, franceză, italiană), ajunge, probabil în 1709, în slujba regelui suedez Carol al XII-lea, devenind secretar pentru limbile orientale[36]. În anii

[29] Velciu, *Cronica*, p. 624, Velciu, *Cronica anonimă (I)*, p. 67.

[30] C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 279.

[31] Vezi Neculce, *Letopiseţul*, p. 710, 711.

[32] Vezi, de exemplu, relatarea prinderii şi iertării lui Dumitraşco Racoviţă (Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 139–140).

[33] Velciu, *Cronica*, p. 624; Velciu, *Cronica anonimă (I)*, p. 624.

[34] C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 280.

[35] N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, p. 469, nota 2.

[36] Vezi *Autentica istoria di Carlo XII, Rè di Suezia, nel tempo della sua dimora in Turchia, la quale durò per cinque anni e tre mesi; ricavatta esattamente dal ragguaglio fattone dal sig. d'Amira; che lo hà servito in tutto il suddetto tempo, per suo primo interpetre*, în N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, IX, Bucureşti, 1905, p. 68 se va cita în continuare *Autentica istoria*.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

următori, îl aflăm la Bender (Tighina)[37] în preajma regelui. Aici, în contact cu localnicii şi cu unii români din oastea regelui[38], începe, probabil, să înveţe româneşte. După 1714, când regele suedez părăseşte aceste meleaguri, Amiras ajunge în Moldova, unde în timpul celei de a treia domnii a lui Mihai Racoviţă devine mare uşier şi apoi căminar[39]. Din cronică reiese că Amiras era folosit de domnitor mai ales în tratativele cu tătarii şi, ocazional, ca însoţitor al solilor care tranzitau Moldova[40]. În prima domnie a lui Grigore Ghica e amintit ca biv vel sulger cu prilejul traducerii din turcă a firmanului de înnoire a domniei[41]. Se presupune că această funcţie a dobândit-o la începutul domniei lui Grigore Ghica[42]. Din porunca acestuia, va traduce în limba greacă cronica de a cărei paternitate ne ocupăm[43]. Amiras este şi autorul unei istorii despre campaniile lui Carol al XII-lea în Turcia, păstrată în limba italiană[44]. Lucrarea a fost redactată în scopul de a fi trimisă reginei Suediei, Ulrica Eleonora, sora lui Carol al XII-lea, pe lângă al cărei secretar Amiras intervenea din Constantinopol, în 1739, pentru obţinerea unei recompense băneşti[45]. După o informaţie semnalată de C. A. Stoide, Amiras ar fi fost încă în viaţă în 1749, când la Constantinopol este înregistrat ca prenumerant la Οδος μαθηματικῆς[46]. Nu avem certitudinea că acel Αλεξανδρος Σλουτζιαρη, amintit pe lista prenumeranţilor este una şi aceeaşi persoană cu Alexandru Amiras[47]. S-ar putea, în schimb, ca o informaţie semnalată de D. Russo să-l ateste în viaţă pe Amiras în 1754. În fondul Bibliotecii Academiei Române se păstrează, în manuscris, *Istoria şahilor*, tradusă din turcă în greacă de Alexandru, fost mare portar în anul 1754, mai 10[48]. Dezvăluind informaţia, Russo afirma: „nu pot spune dacă acest Alexandru e un fiu

[37] *Ibidem*, p. 50, 68, 71, 82.

[38] N. Iorga, *Un ofiţer român în oastea lui Carol al XII-lea*, în „Analele Academiei Române", Seria II, Tom. XXXIV, Mem. Secţ. Ist., 1912, p. 865; V. Mihordea, *Carol al XII-lea la Tighina*, în „Analele Academiei Române", Mem. Secţ. Ist., Seria III, Tomul XXV, Mem. 9, 1943, p. 450–451.

[39] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 78, 91, 97. Cu aceste funcţii este pomenit Amiras şi în *Condica lui Constantin Mavrocordat*; vezi N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, VI, Bucureşti, 1904, p. 254 (nr. 388) şi p. 328 (nr. 826).

[40] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 84, 85, 88, 97; cf. şi relatarea lui Filip Orlic, în *Călători străini despre ţările române*, vol. IX, volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, Bucureşti, 1997, p. 141.

[41] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 144.

[42] N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, p. 470; cf. C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 275–276.

[43] Data conţinută în titlul acestei traduceri (februarie 1729) se referă foarte probabil la începerea acţiunii de traducere (Velciu, *Cronica anonimă (II)*, p. 58; cf. Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 24, nota 69, C. A. Stoide, *op. cit.*, p. 274–276.

[44] Vezi *supra*, nota 36.

[45] Constantin I. Karadja, *Deux lettres du dragoman Alessandro Amira*, în „Revue historique du Sud-Est Européen", VI, 1929, nr. 10–12, p. 336–339.

[46] *Op. cit.*, p. 276.

[47] Determinantul Σλουτξιαρη, care însoţeşte numele propriu ar putea avea şi o altă semnificaţie, căci pe aceeaşi listă, numele lui Αλεξανδρος Σλουτζιαρη este precedat de cel al lui τзєλεπὴ Δημητρακης Σλουτζιαρη (vezi N. Gaidagis, *Catalogul cărţilor greceşti*, vol. II, Iaşi, 1975, p. 120).

[48] D. Russo, *op. cit.*, vol. I, p. 202, n. 1.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

al lui Alexandru Amiras sau el însuşi. Nu-mi pot explica cum Alexandru Amiras, după ce a fost *mare sluger în 1729*, îşi dă titlul de *fost mare portar în 1754*"[49]. Numeroasele coincidenţe din această menţiune (nume, funcţie, cunoaşterea limbilor greacă şi turcă, şi chiar epoca) ne fac să credem că identificarea lui Alexandru Amiras ca traducător din turcă al *Istoriei şahilor* are mari şanse să corespundă realităţii.

**5.** Atribuirea *Cronicii Moldovei* pentru anii 1661–1729 lui Alexandru Amiras s-a întemeiat, cum am mai spus, pe menţionarea sa în cuprinsul textului de şapte ori. Examinând menţiunile respective, I. G. Sbiera considera că evenimentele cărora le este asociat Amiras sunt „atât de neînsemnate în sine", încât „ceilalţi cronicari ca (sic!) drept cuvânt le-au trecut cu vederea"[50]. Înregistrarea evenimentelor respective s-a datorat dorinţei lui Amiras „de a-şi eterniza într-acest chip numele său"[51]. În susţinerea acestei paternităţi, I. G. Sbiera a mai invocat încă două considerente: 1) tonul encomiastic în care este descrisă domnia lui Grigore Ghica se află în legătură directă cu îndemnul pe care acelaşi domnitor l-a dat lui Amiras pentru a traduce în greacă compilaţia de cronici moldovene care se încheia cu prezentarea domniei sale; 2) sub raportul limbii şi al stilului, traducerea firmanului de înnoire a domniei lui Grigore Ghica nu se deosebeşte de restul cronicii[52]. Examinând conţinutul cronicii, N. Iorga, el însuşi adept al ipotezei lui Sbiera, a atras atenţia asupra unor ştiri externe a căror consemnare în scris s-a datorat lui Amiras[53].

Împotriva lui Alexandru Amiras, ca autor al cronicii, s-au formulat mai multe obiecţii. În ordine strict cronologică, prima obiecţie, care aparţine Ariadnei Camariano-Cioran, se referă la faptul că numele lui Amiras nu este menţionat în calitate de autor[54]. Dacă ar fi fost autor, adaugă Dan Simonescu, ar fi fost de aşteptat să-şi indice paternitatea „măcar în traducerea grecească, dar în titlul acesteia, el spune clar că este numai traducătorul"[55]. Contestatarii lui Amiras uită însă un lucru esenţial: din momentul scrierii ei, cronica a fost adăugată la compilaţia de cronici moldoveneşti, tradusă ulterior de Amiras în greacă. Prin urmare, cronica a fost lipsită de titlu şi, în egală măsură, de indicarea autorului, întrucât cuprinsul ei, care începea cu domnia lui Eustratie Dabija-Vodă, constituia urmarea firească a *Letopiseţului ţărâi Moldovei de la Aaron-Vodă încoace* al lui Miron Costin. Nefigurând ca autor al cronicii româneşti, numele lui Alexandru Amiras nu avea cum să apară în titlul compilaţiei de cronici traduse în limba greacă.

Tot Ariadna Camariano-Cioran, constatând că evenimentele din cronică sunt narate la persoana a III-a, nega calitatea de autor a lui Amiras, căci într-o asemenea postură „ar fi vorbit despre sine la persoana întâia, cum fac alţi cronicari, de exemplu Neculce"[56]. Obiecţia nu este hotărâtoare, o spune chiar Dumitru Velciu,

[49] *Ibidem*.
[50] I. G. Sbiera, *op. cit.*, p. 184–185.
[51] *Ibidem*, p. 185.
[52] *Ibidem*.
[53] *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, p. 477, 478.
[54] Ariadna Camariano-Cioran, *op. cit.*, p. 645.
[55] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 21.
[56] Ariadna Camariano-Cioran, *op. cit.*, p,. 645.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

fiind cunoscut exemplul unor cronicari care vorbesc despre ei înşişi la persoana a III-a (Radu Popescu, Nicolae Costin)[57]. Merită să reţinem că la fel procedează Amiras când se referă la propria persoană în *Autentica istoria*[58].

S-a imputat ipotezei lui Sbiera şi discrepanţa dintre „preţuirea" arătată de Mihai Racoviţă lui Amiras, prin demnităţile acordate (mare uşier, căminar) şi criticile pe care acesta din urmă i le-a adus[59]. Căutând să explice acest dezacord, C.A. Stoide l-a pus pe seama ingratitudinii lui Amiras[60]. După părerea noastră, ar putea fi vorba şi de o reacţie sinceră a autorului, revoltat de numărul mare de dări fixate de acest domnitor extrem de cupid. Reacţia a putut fi întrucâtva potenţată de faptul că Grigore Ghica, cel care îi încredinţase scrierea cronicii, era adversar al lui Mihai Racoviţă.

Paternitatea lui Amiras a fost contestată, invocându-se şi motivul că acesta nu a fost „ridicat la vreo dregătorie superioară" de Grigore Ghica, pomenit în cronică drept „domnu vrednic de vecinică pomenire"[61]. După cum am amintit, în domnia acestui domnitor, Amiras e semnalat o singură dată ca „biv vel sulgeriu", dregătoria de „vel sulgeriu", ocupând-o, probabil, la începutul domniei respective. Se prea poate ca, ocupat cu alcătuirea cronicii pentru anii 1661–1729 şi, totodată, cu traducerea în limba greacă a compilaţiei de cronici moldoveneşti, Amiras să fi renunţat la această dregătorie cu atribuţii multiple şi, prin urmare, consumatoare de timp, activitatea sa literară putând fi recompensată de domn într-alt mod.

Cum în partea de compilaţie a cronicii s-ar întrevedea „unele sentimente de antipatie faţă de greci", se poate conchide, afirmă Dan Simonescu, că autorul „nu este un grec, un străin, ci este român"[62]. Obiecţia nu este îndreptăţită, argumentele furnizate de Dan Simonescu în sprijinul opiniei sale fiind urmarea unor interpretări greşite[63]. Alţi cercetători au văzut, în schimb, în autorul cronicii un om favorabil grecilor[64], în cronică întâlnindu-se pasaje care întăresc această idee, cum ar fi cel de faţă: „Slugile lui (Grigore Ghica; *n.n., Al. Mareş*) ce vinisă den Ţarigrad era foarte înţălepte, urmând stăpânului lor, plecaţi era tuturor a milui"[65].

Ultimul argument adus împotriva paternităţii lui Amiras este de natură lingvistică. Fiind scrisă într-o bună limbă românească, cronica „nu trădează prin stângăcii şi străinisme, în special prin grecisme, un autor grec"[66]. În plus, adaugă Dan Simonescu, Amiras „ca traducător se dovedeşte că nu ştia bine româneşte. Necunoscând sensul unor cuvinte româneşti, le-a reprodus ca atare, dar dându-le desinenţe greceşti: κουρτανου (curtean), βαταχον (vătaf) ş.a. Alteori a omis

[57] Velciu, *Cronica anonimă (I)*, p. 63, nota 27.
[58] *Autentica istoria*, p. 50, 68, 71, 82.
[59] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 20.
[60] C. A. Stoide, *op. cit.*, p. 270.
[61] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 20.
[62] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 22; cf. şi p. 8.
[63] C. A. Stoide, *op. cit.*, p. 271–272.
[64] Al. Piru, *op. cit.*, p. 386.
[65] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 125.
[66] Ariadna Camariano-Cioran, *op. cit.*, p. 645.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

cuvintele neînțelese, cazul cuvântului *fotaze* (acoperământ de pânză pentru împodobirea cailor)”[67]. Din citatele respective se desprind două obiecții. Prima obiecție – cronică e scrisă prea bine pentru a fi opera unui străin – nu este hotărâtoare, întrucât se cunosc în trecutul nostru străini care au stăpânit în scris foarte bine limba română (Antim Ivireanul, Alexandru Dascălul). A doua obiecție – insuficienta cunoaştere de către Amiras a limbii române – se sprijină pe exemple lipsite de orice relevanță. Putem oare admite că Amiras nu cunoştea cuvântul *fotaze*, care în română provine din greacă[68], sau cuvinte precum *curtean* şi *vătaf*, denumind pe posesorii unor dregătorii cu care acesta, prin funcțiile deținute, se întâlnea frecvent la curtea domnească? Şi apoi, dacă nu cunoştea nici cuvintele aparținând limbajului de curte, cum de i s-a încredințat sarcina traducerii în greacă a compilației de cronici moldovene? Evident că răspunsurile la nişte întrebări ale căror premise sunt greşite nu trebuie căutate. Căci P.P. Panaitescu, de la care sunt preluate exemplele respective, a arătat că în tălmăcirea cronicii Amiras „nu explică prin traducere instituțiile feudale, ci se mulțumeşte să transcrie numele lor româneşti”[69]. Este vorba de o atitudine deliberată a traducătorului, pe care o înregistrăm şi în alte texte greceşti, traduse din română sau cuprinzând realități româneşti[70].

**6.** În sprijinul atribuirii cronicii lui Amiras, I.G. Sbiera a furnizat un argument care a trecut neobservat de majoritatea celor angajați în polemica stabilirii autorului acestei scrieri. Este vorba de constatarea referitoare la calitatea traducerii din limba turcă a firmanului de înnoire a domniei lui Grigore Ghica: „Limba şi stilul acestei traducțiuni foarte bune întru nimică nu se deosebeşte de limba şi stilul din celălalt contest al cronicii”[71]. Singurul care nu a împărtăşit această observație a fost Dan Simonescu. Ca dovadă că Amiras nu ar fi ştiut bine româneşte, acesta a invocat faptul că traducerile din turcă şi tătară ale fostului mare sulger „au fraze lungi, confuzii şi repetiții plictisitoare”[72]. Care dintre cele două observații este justificată nu se poate spune fără o prealabilă examinare, sub raport lingvistic, a porțiunilor de text traduse. Acestea cuprind scrisori şi acte traduse din turcă[73] şi tătară[74]. Există un acord deplin în privința atribuirii traducerii lor lui Amiras, amintit în calitate de traducător numai pentru firmanul de înnoire a domniei.

Parcurgerea textelor traduse ne permite să constatăm că sunt scrise într-o limbă clară, lipsită de ambiguități. Mai mult decât atât, între partea tradusă, minoritară în ansamblul scrierii, şi partea originală, majoritară, există o unitate perfectă de exprimare, caracterizată prin folosirea unor cuvinte şi expresii comune.

[67] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 21.
[68] C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 273, nota 45.
[69] Miron Costin, *Opere*. Ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar, de P. P. Panaitescu, [Bucureşti], 1958, p. 362–363.
[70] C.A. Stoide, *op. cit.*, p. 273.
[71] I.G. Sbiera, *op. cit.*, p. 185.
[72] Simonescu, *Pseudo-Amiras*, p. 21, nota 54.
[73] *Ibidem*, p. 138, 144–145, 145–146.
[74] *Ibidem*, p. 85, 87, 150–152, 152–155.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

*A. Cuvinte aflate în partea tradusă (T) şi în partea originală (O) a cronicii*[75]:

*aiurile* „într-alt loc, altundeva”: „iară peste voia lor să nu avem a călca aiurile” (T, 153) – „şi mergia unii în Ţara Munteniască, alţii în Ţara Leşască şi pe aiurile, cine pe unde putia” (O, 52);

*ardz* „cerere scrisă, petiţie”: „trimiţând ardzu la împărăţie pentru ca să ni să orânduiască... loc de aşedzământu şi de păşunare” (T, 152) – „Apucându-se ei să facă un ardzu, precum au priimit 4000 de oameni” (O, 93); cf. şi *hardzul* (O, 94);

*cătană* „soldat din armata ungurească”: „când au vinit într-aceste părţi catanile” (T, 150) – „Iară unii den catane au alergat în târgu” (O, 80; cf. şi 76);

*chivernisi* „a guverna, a cârmui”: „alcătuind şi chivernisindu toate trebile Ţării Moldovii” (T, 145; cf. şi 145, 146) – „căci şi ţara şi pe boiari toţi i-au chivernisit prea bine” (O, 56; cf. 65);

*corespondenţiie (răspundenţie)* „schimb de scrisori sau mesaje, corespondenţă”: „Şi mi-am făgăduit de acmu nainte că tăiem toată corespondenţiia... cu acei ce-au fugit în Ţara Leşască” (T, 138) – „şi alţii cum acel Cuze ar fi avut răspundenţie cu cătanele şi i-ar fi îmblat scrisorile la dânşii” (O, 83);

*dava* „reclamaţie, plângere”: „şi s-au părăsit de toată davaoa[76] şi pricia ce au cu nohaii” (T, 151; cf. şi 151, unde în manuscrisul de bază apare scris *davaoa*, iar în ediţia Simonescu *dovada*) – „pentru toate gâlcevile şi davalele tătarâlor cu câte să acolisiia ei de moldoveni” (O, 149; cf. 149);

*hoget* „act autentic, certificat”: „S-au scris acestu hoget la mijlocul luminii lui Săfer” (T, 151; cf. şi 152, 154) – „Apoi au scris hogetul... şi au dat hogetul tătarâlor” (O, 96);

*iarlâc* „ordin sau permis în scris”: „trimis-au cătră măria sa domnul Moldovii cinste iarlâcul mării sale” (T, 153) – „au dat iarlâc... că să să scoale, să vie la Moldova” (O, 84; cf. şi 84);

*jalobă* „plângere, reclamaţie (în scris)”: „arătându-şi jaloba moldovénii, nohaii încă au răspuns cu jalobă” (T, 150) – „au scris craiul cu jalobă la împărăţie” (O, 65; cf. şi 47, 62);

*jăcui* „a prăda”: „moldovenii viind în olaturile noastre ni-au jăcuit, furând şi smomindu-ne robii şi bucatele noastre” (T, 150–151) – „Iară tătarâi lovit-au la Smil şi la Reani... şi au jăcuit şi au arsu” (O, 60; cf. şi 54, 56, 60, 95);

*margine* „hotar”: „să păşunăm în părţile unde ne vor arăta ispravnicii şi zapci<i>i marginilor Moldovii” (T, 153) – „trimitea şi la marginea Ardialului pe oamenii săi” (O, 91; cf. şi 59, 88, 95);

*nepriiatin* „duşman”: „având poroncă... să gonim pe nepriiatinii împăratului” (T, 85; cf. şi 87) – „la ce s-ar ispiti nepriiatinul să cugete vro scornitură împotriva noastră” (O, 95; cf. şi 55);

[75] Exemplele reproduse în continuare sunt preluate din Simonescu, *Pseudo-Amiras*.

[76] În ms. rom. 238: **давава**; cf. Simonescu, *Pseudo-Amiras*, 151: *dovaoa*.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

*nohai* „persoană care aparţine populaţiei mongole turcizate din Crimeea, Dobrogea şi Bugeac”: „ca să puie la bună tocmală şi alcătuială toate lucrurile nohailor Bugeagului” (T, 150; cf. şi 151, 152) – „s-au apucat să scoaţă pe tâlharii nohai de pe locul Moldovei” (O, 95; cf. şi 61);

*pozvolenie* „permisiune”: „are pozvolenie să le dea agiutor împrotiva nepriatinilor lor” (T, 87) – „domnii şi-au luat pozvolenie să să întoarcă la ţările lor” (O, 52);

*raia* „teritoriu nemusulman supus Imperiului Otoman”: „să să aşiadză şi să lăcuiască raiaoa Moldovii” (T, 153; cf. şi 150, 153, 154, 155) – „au făcut ştire împărăţiei, arătând starea ţărâi şi sărăciia raialii” (O, 93; cf. şi 85);

*rocoşi* „a se răscula”: „Şi de ne vom rocoşi, să avem a da... cia mare gloabă 1000 de pungi de bani” (T, 138) – „tătarii bugegeni nohai s-au rocoşit asupra hanului lor” (O, 60);

*sprijeni* „a ajuta”: „alcătuind toate ale ţării şi sprijenind raiaoa împărătiască” (T, 145; cf. şi 145) – „că le păria acestu domnu greu şi tare sprejenitoriu..., sprejenindu-i şi scoţându-le dreptate” (O, 137);

*vechil* „persoană împuternicită să acţioneze în numele altei (altor) persoane într-o afacere, litigiu etc.”: „fiind vichili den boiarii domnului Moldovii” (T, 151; cf. şi 150, 151, 155) – „numai pre unde le vor arăta vichilii domnului” (O, 149; cf. şi 149);

*vederat* „clar, vădit”: „precum vederat s-au arătat şi s-au cunoscut” (T, 145) – „şi vederată au fost acea bucurie între toţi pământianii” (O, 123).

*B. Expresii şi locuţiuni prezente în partea tradusă (T) şi în partea originală (O) a cronicii*:

*de-a curmedziş* „de-a latul”: „orânduindu-să den locul Moldovii numai 32 de ceasuri de-a lungul şi 2 ceasuri de-a curmedziş” (T, 150; cf. şi 152) – „începând de la hotarul lui Halil paşia până la Nistru, în lungiş cale de 32 ceasuri şi de-a curmedziş, în lat, cali de 2 ceasuri” (O, 96);

*o samă de vreme* „perioadă, interval de timp”: „ni-am rugat că să avem voe a ne păşuna dobitoacele noastre o samă de vreme” (T, 153; cf. şi 153) – „Şi au şedzut Mihai vodă la închisoare, la Edicule, o samă de vreme” (O, 66; cf. şi 70);

*prin mijlocirea* „prin intermediul, cu ajutorul”: „părăsindu-să de toată davaoa şi pricea ce au cu moldovenii..., prin mijlocirea vichililor niamului nohăescu” (T, 151) – „prin mijlocirea priiatinilor ce avea la împărăţie, au isprăvit firman la Halil paşia” (O, 46).

*C. Un exemplu de exprimare pleonastică în partea tradusă (T) şi în partea originală (O) a cronicii*:

*cu (den) socoteală socotind* „cu (din) chibzuinţă chibzuind”: „Măriia sa hanul cu a sa naltă minte şi socotială socotind a fi un lucru cu cali şi cu cuviinţă” (T, 151) – „den singura socotiala sa socotind că nu-i dreaptu să dea oamenii şi pogonărit şi vedrit” (O, 156).

Întrebuinţarea în porţiunile de text traduse a aceluiaşi inventar lexical înregistrat şi în partea originală a cronicii constituie un argument puternic în favoarea paternităţii lui Amiras.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

**7.** Atribuirea cronicii fostului mare sulger poate fi întărită şi prin alte dovezi lingvistice.

Ne raportăm, în primul rând, la numele regelui Suediei, Carol al XII-lea, reprodus în cronică în varianta italiană *Carlo* (65, 68), înregistrată şi în *Autentica istoria*[77]; cf. în alte cronici româneşti pentru desemnarea aceluiaşi personaj, numai formele *Carol*[78] şi *Carolos*[79]. De origine italiană sunt şi cuvintele *cumfiderata* „unită prin confederaţie" (87; cf. it. *confederato*) şi *soma* „sumă" (99, 102, 103, 136; cf. it. *somma*), posibil şi *au luat ştiinţă* „au luat cunoştinţă" (67), care pare un calc după *prender conoscenza*, în italiană *conoscenza* însemnând şi „ştiinţă". În text se întâlnesc deopotrivă cuvinte de origine greacă, precum *angherie* „corvoadă" (48), *furma* „formă" (143), *patrida* „patrie" (64), *procopsi* „a progresa" (120) etc. şi cuvinte de origine turcă, mult mai numeroase, ca *agarlâc* „bagaj" (57), *berat* „diplomă, hrisov" (93), *buiurultă* „ordin" (132), *dunalma* „sărbătoare publică, festivitate; iluminaţie" (122), *havalegiu* „slujbaş turc care ridica în ţările române contribuţiile în contul haraciului" (93) etc. Nu lipsesc nici cuvintele de origine tătară, cum ar fi *iarlâc* „ordin sau permis în scris" (84), iar, pe alocuri, înregistrăm şi unele cuvinte de origine latină ca *oraţie* „cuvântare, discurs" (123) şi *titul* „titlu" (120). Această paletă neologică foarte diversă este uşor explicabilă pentru un vorbitor de greacă, italiană, turcă şi tătară, cum era Amiras.

**8.** O serie de informaţii cuprinse în cronică, converg la rândul lor spre desemnarea autorului în persoana lui Alexandru Amiras. Examinând domnia a doua a lui Nicolae Racoviţă, N. Iorga atrăgea atenţia, printre altele, asupra informaţiilor „despre afacerile suedeze, pe care începe să ni le comunice fostul secretar pentru limbile orientale al lui Carol al XII-lea"[80], precum şi pe cele referitoare la protejatul acestui rege, polonezul Stanislav Leszczynski[81]. În linii mari, ştirile respective se întâlnesc şi în alte cronici româneşti din prima jumătate a secolului al XVIII-lea (Nicolae Costin, Ion Neculce, Axinte Uricariul). Există însă în relatarea acestor ştiri din cronica noastră câteva detalii neîntâlnite în celelalte cronici, dar, care fapt notabil, se regăsesc în *Autentica istoria* a lui Amiras.

Pierzând bătălia de la Poltava, „fugit-au craiul şvedzăscu la Voziia", se spune în cronică (65). Acelaşi amănunt, fuga regelui suedez, îi este cunoscut lui Amiras: „ed il rè, che fu ferito nel piede, ...fuggi verso Ozacow" (*Autentica istoria*, 44).

În legătură cu sosirea la Iaşi a lui Stanislav Leszczynski, cronica relatează că acesta era „îmbrăcat némţiaşte" (72), amănunt inexistent la ceilalţi cronicari români, dar prezent, în schimb, în textul italian: „vestito alla tedesca" (*Autentica istoria*, 84).

[77] *Autentica istoria*, p. 43, 48.
[78] Neculce, *Letopiseţul*, p. 405.
[79] Axinte Uricariul, *Cronica paralelă a Ţării Româneşti şi a Moldovei*. Ediţie critică de Gabriel Ştrempel, II, Bucureşti, 1994, p. 205, 207; se va cita în continuare *Cronica paralelă*.
[80] N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, p. 477.
[81] *Ibidem*, p. 478.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

Acelaşi personaj, aflat între timp, la Zagarancea, în Basarabia, este trimis de turci la Tighina, însoţit de „700 de slujitori de la Rumele, călărime" (74; cf., pentru cifra exactă a oastaşilor, aparatul critic al ediţiei). Detaliul din urmă, numărul călăreţilor, îi este cunoscut lui Amiras: „Lo rimandarono a Bender con 700 spachi" (*Autentica istoria*, 102), nu însă şi celorlalţi cronicari români.

Prin acelaşi firman împărătesc, prin care Stanislav Leszczynski era trimis la Tighina, s-a ordonat oastei turceşti „să margă să zidiască cetatia Hotinului" (73). Aceeaşi dispoziţie o regăsim reprodusă şi de Amiras: „ed Abdi-Bascia (comandantul oastei turceşti; *n.n., Al. Mareş*) coll' esercito e gli altri Bascia vadino a Chotino, per fabbricarlo" (*Autentica istoria*, 102–103).

Pentru Amiras, care a stat ani buni la Bender în slujba regelui suedez, cunoaşterea acestor amănunte este întru totul firească. Nu ne mai mirăm, prin urmare, să aflăm, consemnată în cronica românească până şi adresa locuinţei în care a stat la Tighina Stanislav Leszczynski: „casăli lui Chior Ismail aga" (73).

Printre polonezii care sprijineau acţiunile regelui suedez, cronica anonimă aminteşte, printre alţii, pe „mareşal Tarlo" şi pe „Cărşpin hatman Polnii litovschii" (69), personaje care figurează, printre aliaţii regelui, şi în relatarea italiană a lui Amiras: „il maresciallo Tarlo, il conte Crispino, Chatmano-Minore della Lituania" (*Autentica istoria*, 82). Cei doi înalţi demnitari poloni nu sunt cunoscuţi celorlalţi cronicari români.

Interesul manifestat în cronică pentru descrierea evenimentelor în care sunt implicaţi tătarii pledează, de asemenea, în favoarea paternităţii lui Amiras. Pe tătari, el i-a cunoscut foarte bine, desigur şi în calitate de trimis al regelui suedez, *Autentica istoria* conţinând informaţii despre viaţa şi organizarea acestora (75–76). Cunoaşterea acestui popor, a cărui limbă a deprins-o înainte de a se stabili în Moldova, explică, după părerea noastră, atenţia cu care sunt urmărite în cronică acţiunile acestora. Despre hanul tătar, aflăm din ambele scrieri că era adeptul unei judecăţi drepte: „cia driaptă giudecată a hanului" (128) – „ma hanno, non studio, ma bon giudizio" (*Autentica istoria*, 76).

În sfârşit, autorul cronicii cunoştea bine clauzele tratatului de pace încheiat între turci şi ruşi la Stănileşti, în iulie 1711. După cum se ştie, acest tratat cuprindea şapte clauze[82]. Cronicile româneşti reproduc fie primele două clauze (Nicolae Costin[83], Axinte Uricariul[84]), fie primele trei clauze, precedate de a şasea (Ion Neculce[85]). Singură *Cronica anonimă* prezintă primele patru clauze ale acestui tratat. Cel care le-a consemnat, nimeni altul decât Amiras, a renunţat la ultimele trei clauze, de mai

[82] *Tractatele dintre Turcia şi Rusia*, în *Acte şi documente relative la istoria renaşterii României*, publicate de Ghenadie Petrescu, Dimitrie A. Sturdza şi Dimitrie C. Sturdza, Volumul I, Bucureşti, 1888, p. 97–98.

[83] Nicolae Costin, *Letopiseţul ţării Moldovei de la zidirea lumii până la 1601 şi de la 1709 la 1711*. Ediţie cu un studiu introductiv, note, comentarii, indice şi glosar de Const. A. Stoide şi I. Lăzărescu, cu o prefaţă de G. Ivănescu, Iaşi, 1976, p. 336.

[84] *Cronica paralelă*, II, p. 248.

[85] Neculce, *Letopiseţul*, p. 592, 593, 594.

BDD-A537 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)

mic interes pentru români. Cunoscător al dispoziţiilor acestui tratat, Amiras le-a notat într-o formă succintă în scrierea sa despre Carol al XII-lea[86]. Iată cum glăsuieşte clauza a patra a tratatului respectiv în cronica românească şi în scrierea italienească: „şi sol la poartă să nu mai aibă; numai neguţitorii să neguţitorească pre uscat la Ţarigrad" (70) – „che niuno ministro russo per ordinario risedesse alla Porta; per li mercanti, il traffico" (*Autentica istoria*, 66).

**9.** Dovezile de critică textuală semnalate întăresc negreşit opinia lui I.G. Sbiera, privind atribuirea cronicii de faţă lui Alexandru Amiras. Reafirmând paternitatea lui Amiras, ţinem să subliniem două trăsături definitorii pentru personalitatea lui. Prima constă în stăpânirea foarte bună a limbii române. Această performanţă lingvistică s-a datorat desigur unei aptitudini înnăscute pentru învăţarea limbilor, dar, probabil, şi cunoaşterii altor limbi romanice: italiana şi franceza (nu-i exclus să fi cunoscut şi latina). El era, de altfel, conştient că învăţarea limbii române pentru un străin era uşurată, când acesta cunoştea, cazul lui Grigore Ghica pe care îl semnalează, „limba lătiniască" şi „frânciască"(125–126).

A doua trăsătură care îl defineşte pe Amiras este înclinaţia sa pentru progres. El laudă domnii care reduc fiscalitatea excesivă, precum şi pe cei care introduc, precum Grigore Ghica, forme de civilizaţie citadină: „turnul cel naltu den poarta cetăţii" în care „tocmisă într-însul ceasornic" (125), „case domneşti pe furma casălor de la Ţarigrad", „havuzuri şi chioşcuri şi cerdacuri şi alte lucruri", „grădina de i-au zis «Frumoasa»" (143). Dar mai presus de aceste realizări, domnul este lăudat pentru că „au aşedzat... şcoale de învăţătura cărţii, în oraş în Iaşi, cu cheltuiala sa: şcoală eliniască, greciască, moldoveniască, cu dacăli învăţaţi" (141), frecventate atât de copiii boierilor, cât şi de cei ai oamenilor săraci, „ce nu avea cu ce plăti învăţătura" (141).

## SUR LA PATERNITÉ DE LA *CHRONIQUE ANONYME DE LA MOLDAVIE (1661–1729)*

(Résumé)

L'examen critique des recherches consacrées à l'auteur de cette chronique met en valeur l'hypothèse exprimée par I. G. Sbiera: l'auteur a été Alexandre Amiras. La paternité de celui-ci est prouvée aussi par de nouveaux arguments appartenent à la critique textuele.

**Cuvinte-cheie**: paternitate, autor anonim, Alexandru Amiras, Constantin Costache.
**Mots-clés**: paternité, auteur anonyme, Alexandre Amiras, Constantin Costache.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti"*
*Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13*

[86] *Autentica istoria*, p. 66.

**BDD-A537 © 2011 Editura Academiei**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:31 UTC)**